KARİKATÜRCÜ CEM SAYISI

GÜNAYDIN

Usura 70

-Saat dokuza gelmiş, hanıma ne yalan uydurmalı? Buldum, tramvaya (Şimdi otobüs) bindim derim.

CEM

ÖLÜMÜNÜN 20nci YILDÖNÜMÜNDE

12'inci sayımızda Cem'in kısa bir biyografisini, 11'inci sayımızda da karikatür konusundaki düşüncelerini açıkladığı bir yazısını, yine bu iki sayıda karikatürlerini yayınlamıştık.

Gerçek adı Cemil olan ve karikatürlerine attığı Cem imzasıyla tanınan büyük karikatür ustamız 9 Nisan 1950 pazartesi gecesi ölmüştür. Ölümünden önce, uzun yıllar basından çekilmişti, karikatür yapmıyordu .. Belediyede çalışmaktaydı.

Cem, Türk karikatür tarihinde büyük bir dönemeç ve üstün bir aşamadır. Kendisinden önceki çoğu Osmanlı Rumu, kimisi de Ermeni olan karikatürcüleri - mizden sonra, Cem Türk karikatüründe önemli bir dönem açmıştı. Fransızların "Portrait-Charge" dedikleri türün büyük ustasıydı. Kişinin en karakteristik yönünü usta çizgilerle abartarak veriyordu.

En etkili karikatürleri, Kalem ve kendi adıyla çıkardığı Cem dergilerinde yayınlandı. İkinci Meşrutiyet'in ilânıyla (1908) birbirini izleyen hükümetleri eleştiren karikatürleriyle büyük ilgi çekmiş ve ününün doruğuna yükselmişti. Konuları daha çok politikti.

Sadrazamlar (Başbakanlar) Kâmil ve Sait Paşalar, Tevfik Hakkı, Hüseyin Hilmi ve Sait Halim Paşaların karikatürleri, çizgi mizahının en iyi örnekleridir. İttihat ve Terakki'nin bütün ileri gelenleri onun eleştirilerinin konusuydu.

II. Meşrutiyet'in ilânından sonra "Kalem", Birinci Dünya Savaşı yıllarında da "Cem" dergilerini çıkardı.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Güzel Sanatlar Akademisi müdürlüğünde bulunmuş ve bir ara Şehir Meclisi üyeliği de yapmıştı.

Doktor Cemil Paşa'nın oğlu olan Cem, Rumelihisarı'nda aile mezarlığında gömülüdür.

Ölümünün 20'inci yıldönümü ilişkisiyle bu sayımızı Cem'in yazı ve karikatürlerine ayırdık.

CEM'İN İMZASI

Cem'in karikatür çizdiği mizah dergileri, bir bölümü Türkçe, bir bölümü Fransızca yayınlanırdı. Cem de imzasını, hem eski harflerle Türkçe, hem de Lâtin harfleriyle Fransızca atardı. Yani Cem'in imzası, yarısı Türkçe yarısı Fransızca'dan zamanın mizah dergileri gibiydi.

KOPYADAN YAKINMA

Cem, karikatürlerinin, başka mizah dergilerinde kopya edilmesinden şikâyetçi idi. 25 Şubat 1911'de 16'ıncı sayılı Cem dergisinde çıkan beyanname ile bu şikâyetini açıklamıştır.

"Şehrimizde çıkan bazı mizah gazeteleri "Cem"in karikatürlerinden işlerine geleni, kolunu değiştirmek, pantalonunu şalvar yapmak, başı açıksa fes giydirmek gibi en iptidai surette değiştirip sayfalarına geçiriyorlar. İdarehanece böyle resimler pek iyi tedkik olunarak asılları ve taklitleri ile karşılaştırılmış ve gerekince gazetemizde aynen yayınlanmak üzere saklanmıştır. Eğer bu gazeteler, bu yolda devamda ısrar ederlerse, okurlarımız asılları ile taklitleri arasındaki büyük benzerliği ve hele bu yolda başvurdukları garip intihal "Çalma" kaidelerini pek yakında gazetemizde görüp, sözlerimizin doğruluğunu anlayacaklardır. Bu teşhir aynı zamanda mizah anlayışımıza da uygun olacaktır."

Zamanının en başarılı karikatürcülerinden A.Rigopulus'un çizdiği Cem'in karikatürü.

İKİNCİ ÇIKIŞ

Cem dergisi 8 temmuz 1911'de 32'inci sayısında kapandı. İttihat ve Terakki kabinesinin düşerek, İtilâf fırkasının iş başına geçmesi üzerine 10 Ağustos 1912'de Cem tekrar çıkmaya başladı.

Cem'in ikinci çıkışı olan 33'üncü sayısında şunları okuyoruz

"Okurlarımıza:"Cem" bir sene kadar evvel kendi isteği ile kapandı. Çünkü neşriyatında devam edebilmek için ancak bir yol vardı. O yoldan gitmektense bu diyardan, yani matbuat sahasından çekilmeği-kısa zaman sonra dönüşten emin olarak-tercih etti.. Okurlarımızın mazeretimizi makbul göreceklerinden ve bizi tekrar teşviklerine mazhar eyleyeceklerinden bir an bile şüphe etmediğimizden, idrak ettiğimiz inkilâp üzerine bugün tekrar intişara karar verdik."

Ahmet Haşim Cem'i Anlatıyor:

CEM'İN GÖZÜ

✱ Ahmet Haşim "Gurebahane-i LAKLAKAN" adlı kitabında "Cem'in Gözü" başlıklı yazısında Cem'in sanatını anlatmaktadır.

Derler ki ahmaktan ziyade "Aklıselim sahibi" insan vardır. Çok olan aklıselimin kıymetsizliği karşısında "Deha" ya, onun dışında bir yer vermek icap etmez mi? Gerçekten, aklıselimin durduğu yerde koşan, çekinip gerildiği yerde gözünü yumup muammalı zekâya verdiğimiz "Deha" ismi, henüz hiç bir ilimde anlaşılır bir mâna almış değildir. "Deha" kelimesi meçhul bir muadelenin yerini tutan "X" harfi mahiyetinde bir tabirdir ki arzın üzerinde akıl almaz birer mahluk uçuşuyle geçen ve bir "Sır'ın" anahtarını bırakıp sonsuzluğun ufuklarında kaybolanlara karşı aklıselimin yalnız bönlüğünü ve hayretini ifade eder.

Onun için Cem bir dehadır. Cem'in gözü izahı olmayan bir uzvi ucûbe ve görüşü henüz anlaşılmamış kuvvetlerin cinsinden bir kuvvettir. Bu göz bizim gözlerimiz gibi yalnız görmez fakat bilhassa hatırlar. Şahıslarını resmettiği zaman Cem'in alelâde bir ressama nazaran üstünlüğünü ve rüçhanını anlamak güç olur. Bu garip hususiyetin sırrını soranlara Cem şöyle cevap verir:

-"Model karşısında bulunduğum zaman "Tabiat" beni durmadan baştan çıkarır. Zira modelin ne önden ne yandan ne aşağıdan ve ne yukarıdan görülen şekli, ruhi

-Ay, bu ne hal, yamyassı uzamışsın?...

-Merak etme şimdi düzelirim, Tunelden daha henüz çıktım!...

23 OCAK 1911 GÜNLÜ 9 SAYILI CEM DERGİSİNDEN :

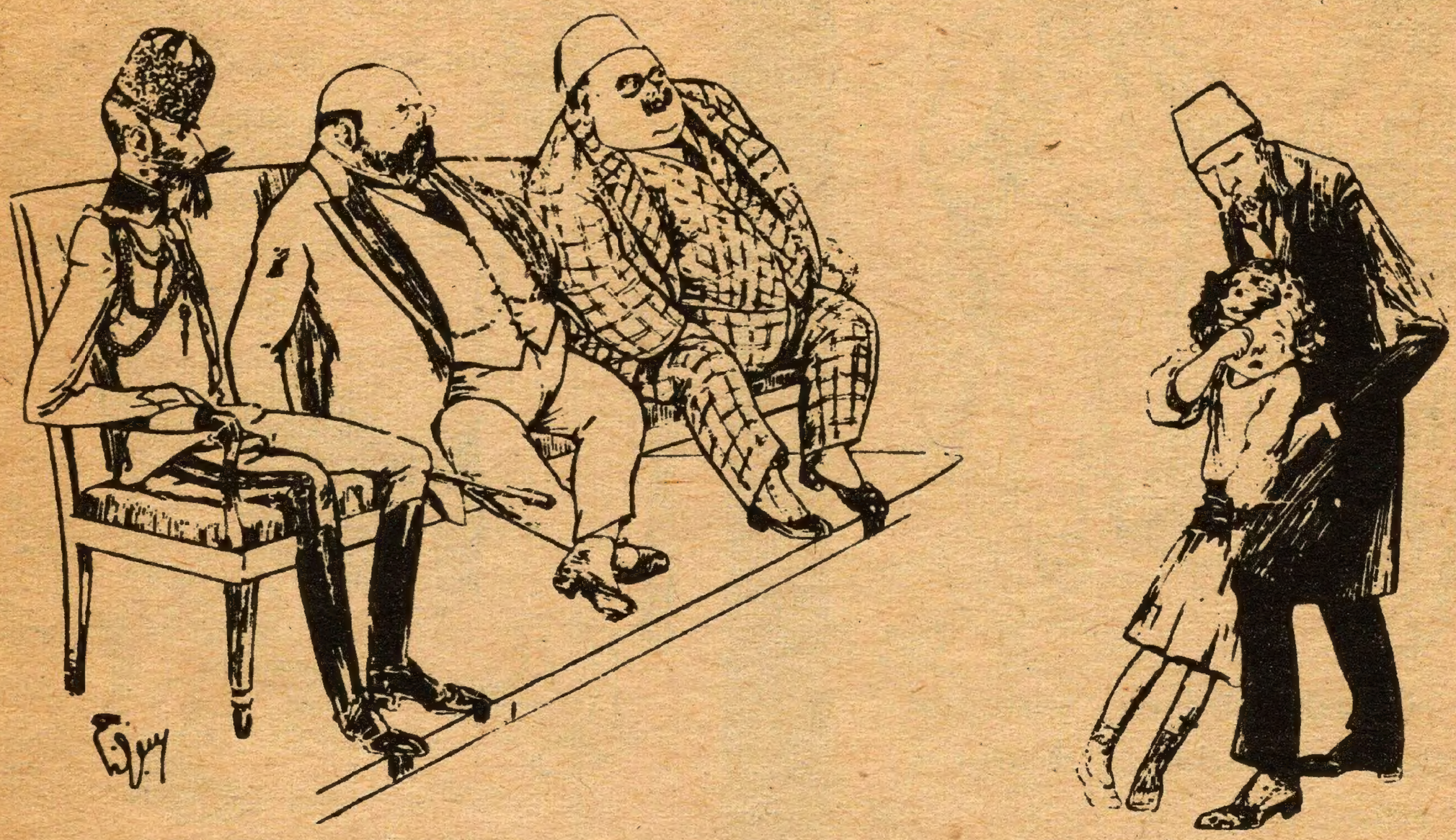

-Ah, yavrum hürriyet, o ne ya !... Öpsene paşa babalarının eteklerini !. Sonra sana yaramaz derler, haşarı derler de, kimse seni sevmez !..

vasıfları tespit eden başlıca hattı göstermez. Benim aradığım ise bütün bu görülen ve maddi hatların neticesi olan büyük "Manevi hayat hattıdır".

Bu sözler esrarengiz bir içten çalışmanın ve belki de bütün bir san'atın düsturunu ihtiva eder.
Cem'in dediği hakikatın tâ kendisidir: Şeklimiz bir hile ve bir yalandır. İnsan, meyvelerin aksine yapılmış bir mahlûktur, tatlı eti dışarıda ve iç tarafı ele alınmayacak olan tarafıdır. Tebessüm gülüş ve ağlayış, hep saklamak istediği gülünç veya iğrenç ruhun etrafında tuttuğu perdelerdir ki "Ruh" onun arkasında çarpık ve ürkek bir hayvan gibi, endişeli gözlerle bakarak çömelmiş oturur. Cem'in gözü işte bu perdelerin arkasında gizlenen çirkinliği gören ve ruhun bütün hile ve oyunlarını boşa çıkarıp onu en keskin bir gözetleme altında tutmayı bilen gözdür. Nasıl ? Onu ondan başka kim bilebilir ?

Cem'in atelyesine girmek şerefine ulaşanlar, duvarlarda feci bir insanlığın parça parça asılıp teşhir edilmiş olduğunu görürler. Derisi yüzülmüş et gibi ruhları üzerlerinde titreyen bu çarpık şişman, zayıf veya kısa insanlar bir "Hırs", bir "Hased", bir "Kin", bir "Gurur" veya bir "Ahmaklık"tır ki tanıdığımız ve her gün görüştüğümüz falan veya filanın ismini taşırlar.

Cem'in gözü ruhların cehennemidir.

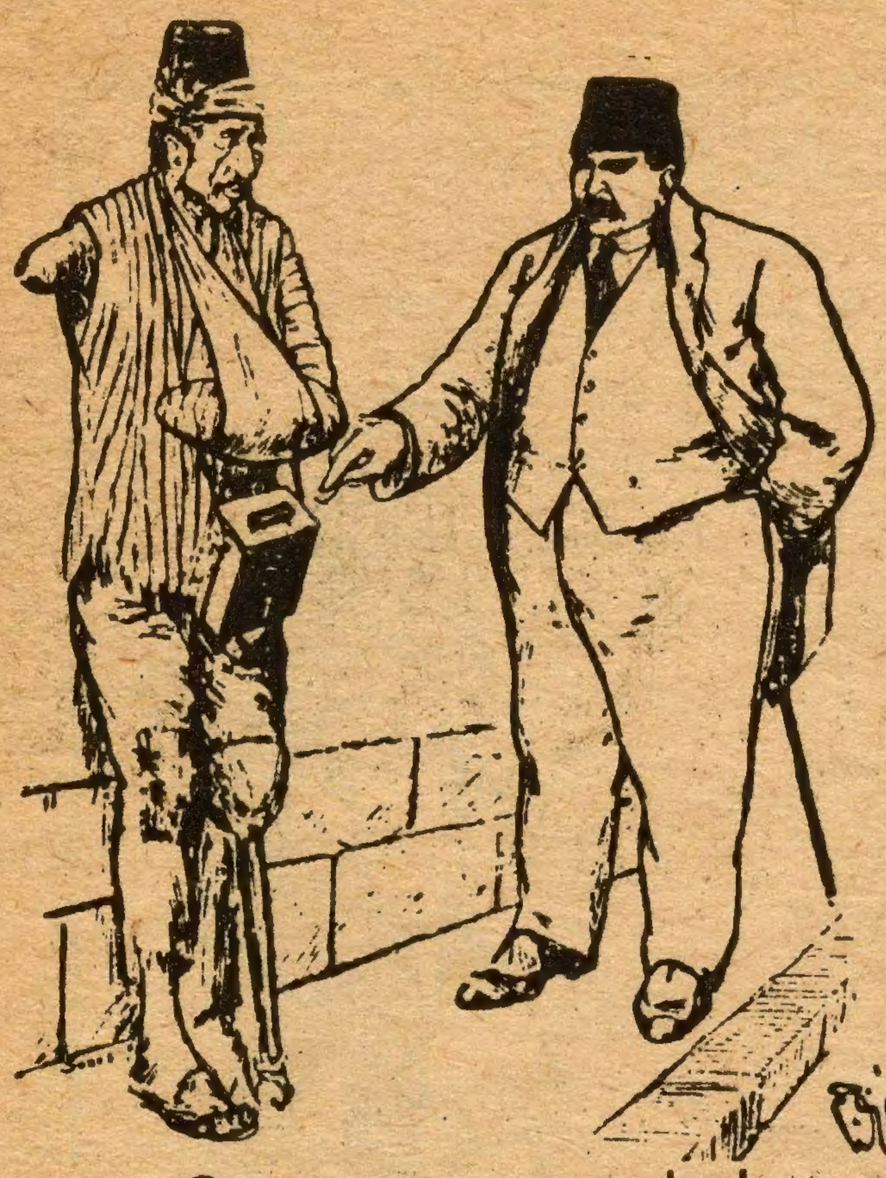

-Gözüm görmez, kulağım işitmez, elim tutmaz, merha - met edin...

-Adam değil, timsali hami- yet !. Ey oğul eğer bu memle - kette herkes senin gibi olsaydı işler ne yaman giderdi, her halde biz gitmezdik !!!

-Çalarım zahir, hele bir ağzını aç, müstebittir, eskiden hafiye idi diye bağırırım, sonra görür- sün !...

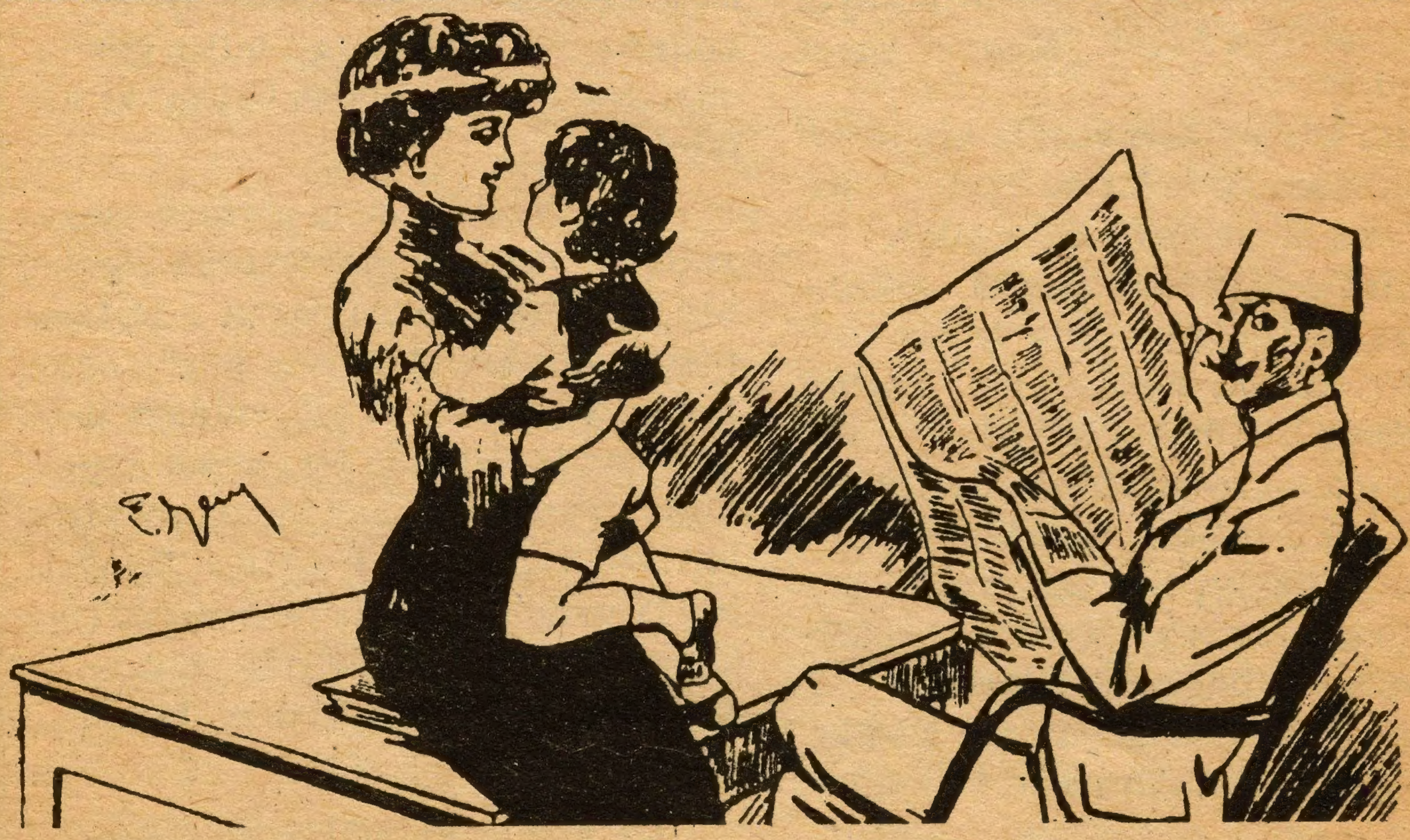

-Benim minimini yavrum da büyüyecek, asker olacak, babacığı akşamları evde kalsın diye örfî idare ilân edecek, ahbap davetleri, tiyatro eğlencele- ri falan olmayacak !. değil mi ruhum?...

-İkametgâhınız? . . .
-Millet Meclisi . . .

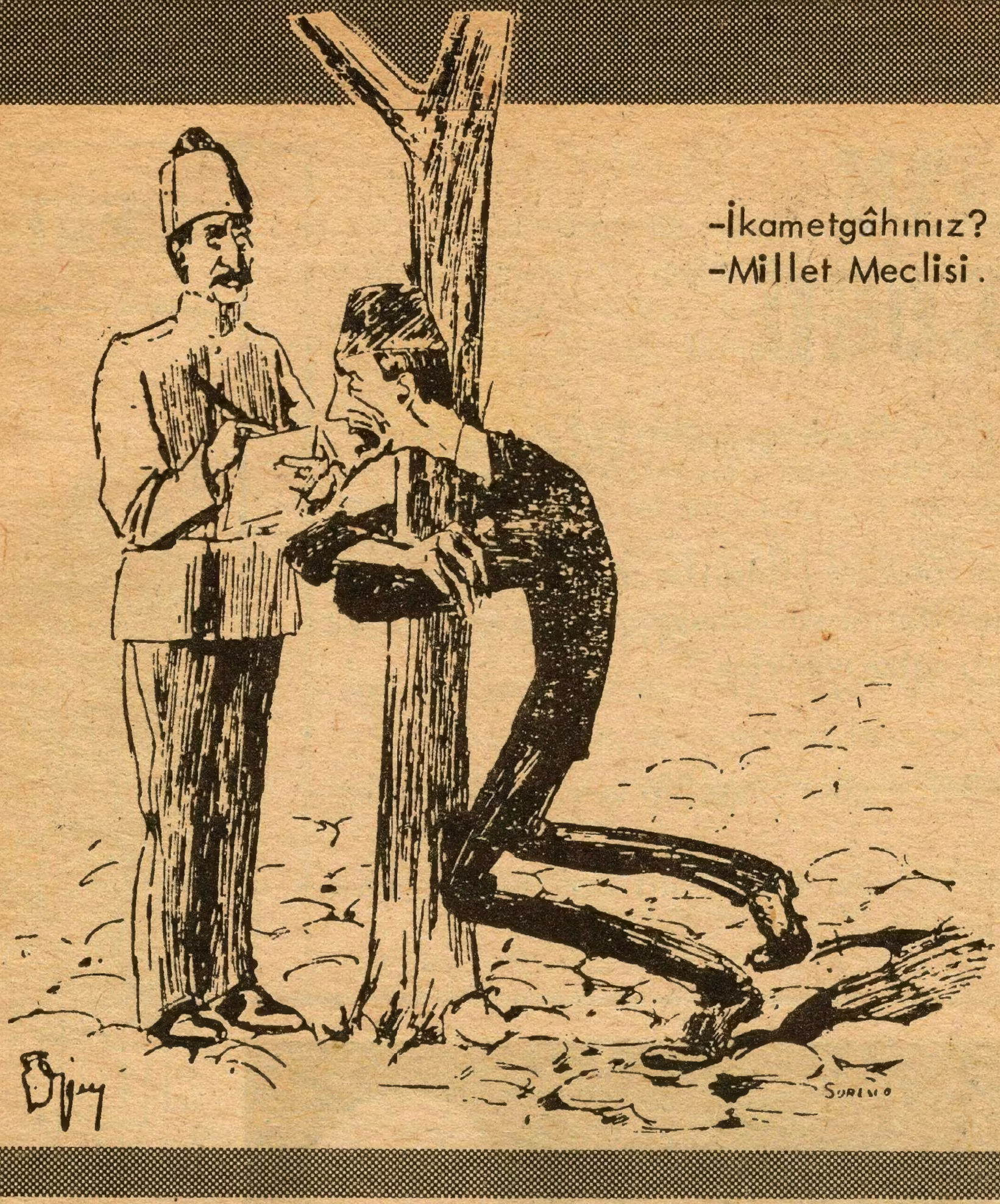

-Uyan yahu, temdid-i müddet müzakere edilecek !. . .

LAFIN CÜCÜĞÜ

"Para, iyi bir hizmetçi, kötü bir efendidir."

- Bacon -

"Kadınlar fotoğraf gibidirler. Akılsız erkekler bunların negatiflerini saklamaya çalışırken açıkgözler kopyalarını çıkarıverirler "

- Henri Becque -

Söylenildiğine göre Hegel'in son sözleri şunlarmış :

"Öğrencilerimden yalnız biri beni anladı, ama o da yanlış anladı."

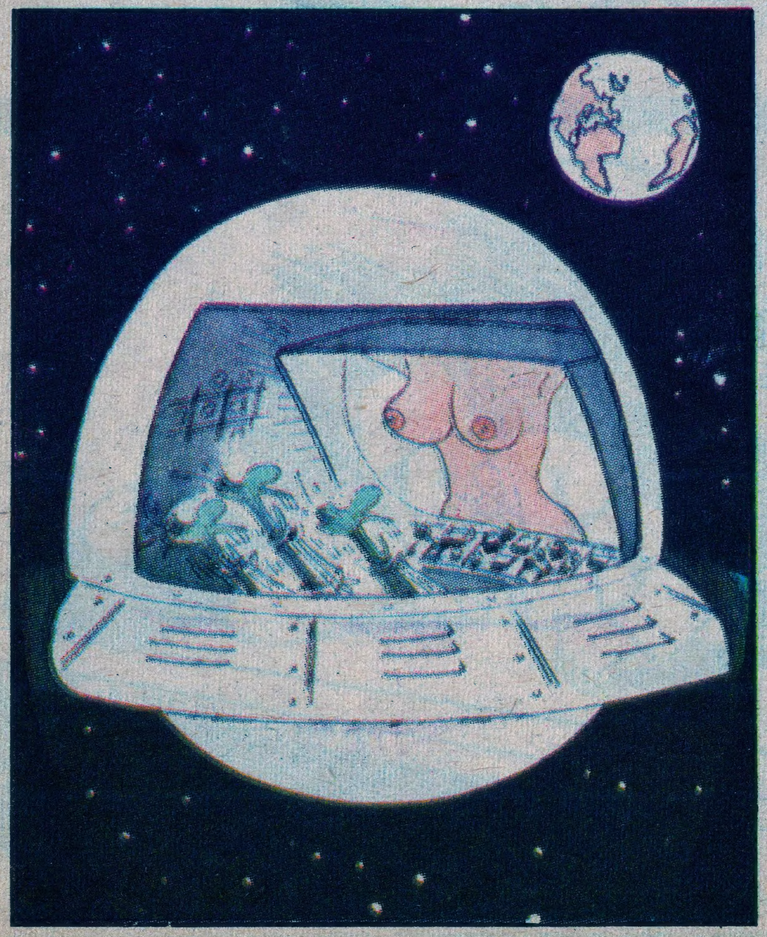

PAT MALLE'den üç karikatür

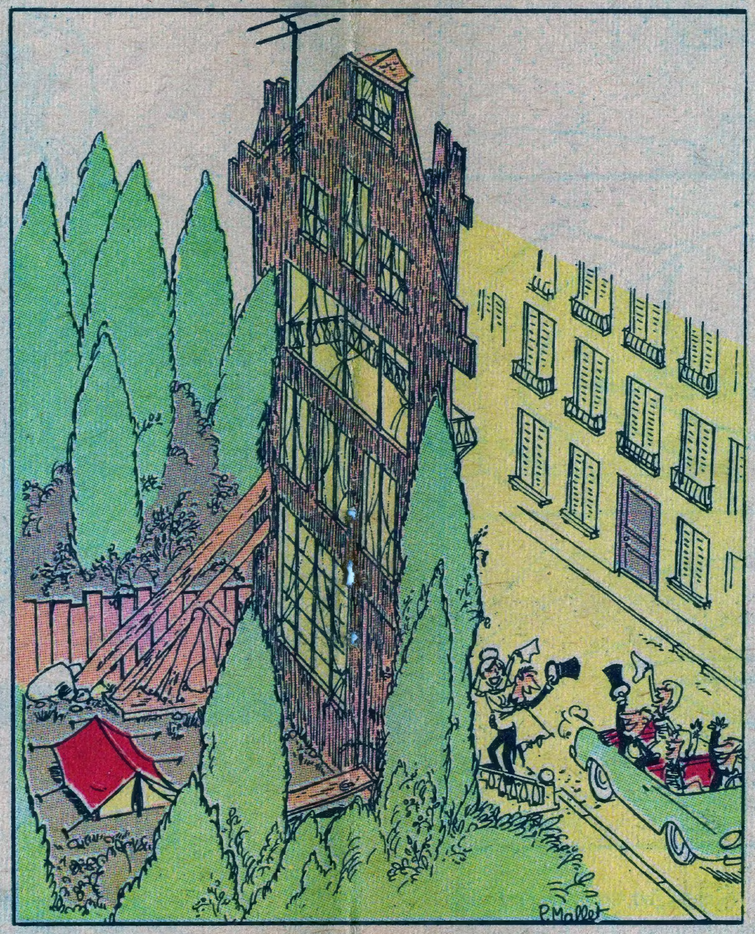

KADINLA ERKEK

"Kadınlar bizi bir bütün olarak severler : bizse onları ayrıntılarıyla severiz.

"Kadınlar bizi bir bütün olarak görürler, oysa biz onları ayrıntılarıyla görürüz. Bizim bir başımız vardır, oysa onların, gözleri, burunları, saçları, dudakları, kulakları vardır. Bizim bir vücudümüz var, oysa onların omuzları, göğüsleri, kolları, kalçaları var. Bizim bacaklarımız var, ama onların baldırları, dizleri ayak bilekleri ve ayakları var..."

-Pitigrilli-

ÜÇ BÜYÜKLER

İngiliz amirali, deniz harp okulu son sınıfının bitiriş sınavına gelmişti. Subay adayı öğrencilerden birine sordu:

-Sizce İngiliz tarihinin en büyük üç denizcisi kimlerdir?

Genç subay adayı, çok kibar bir davranışla,

-Çok affedersiniz, dedi, içeri girerken sormuştum ama, adınızı tam olarak öğrenemedim. Ama öbür ikisi Nelson'la Drake'dir.

KAÇ SAATTE?

Bir adam, sıska, bitkin bir ata binmiş, atı yürütmek için çırpınırken karşıdan gelen birisine,

-Ağam, demiş, filan köye ne kadar zamanda varabilirim?

Yolcu, bir ata bir de çırpınan adama bakıp,

-Belli olmaz, demiş, sana bakılırsa on dakika da, ama ata bakarsan on günde belki gidersin...

YEREL FİKRALAR

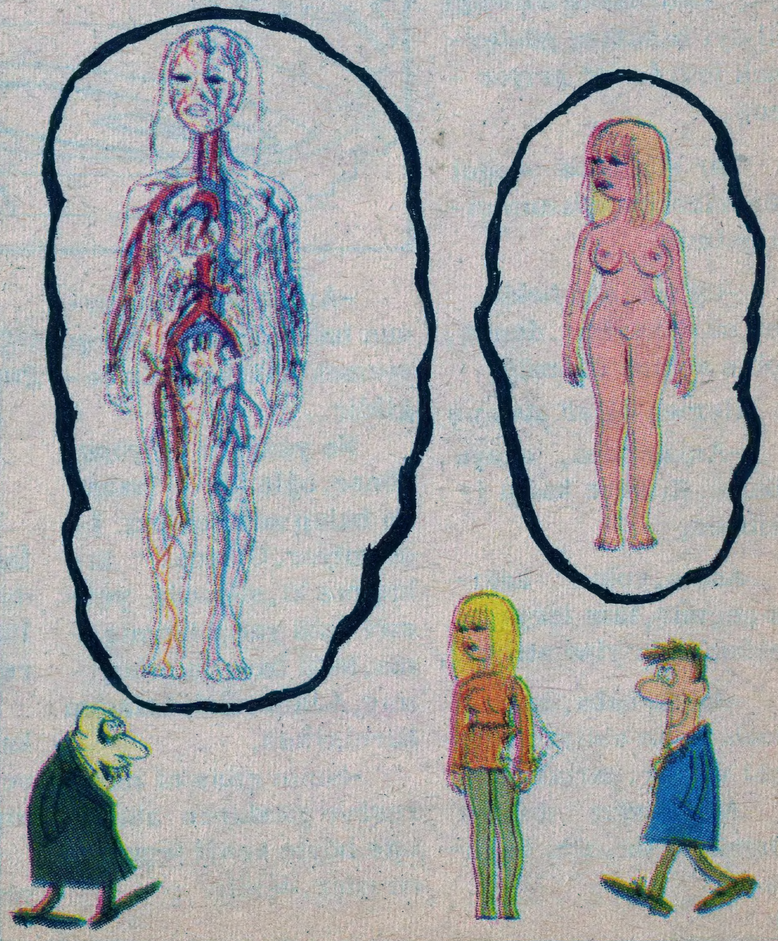

YARIŞMA Fıkraları

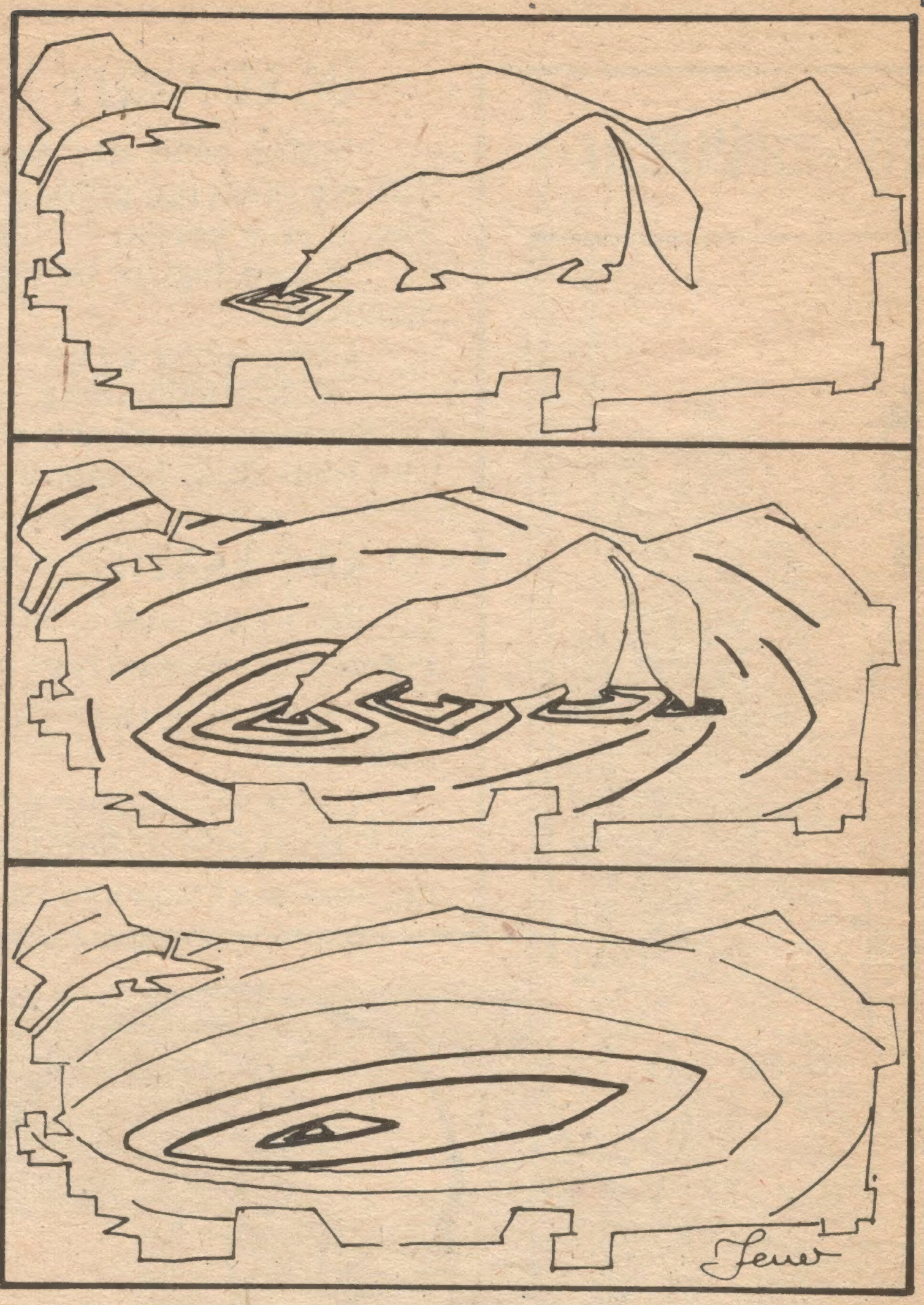

İzmir-Fevzi Paşa Bulvarı No:2, Muzaffer Dikmen yazıyor:

133 TEPESİNE EDER

Köylünün biri, büyük fedakârlıkla, adam olsun diye oğlunu medreseye göndermiş. Üç yıl medresede kalan oğlan izinli olarak köyüne dönmüş. Medresede edindiği bilgiyi babasına göstermek için fırsat arıyormuş.

Bir gün baba - oğul gezerlerken, adamın çişi gelmiş,

-Oğlum, sen bekle, ben su dökeyim.. demiş, yolun soluna dönmüş.

Hemen oğlan atılmış

-Aman baba, oraya dönme. Kıbleye karşı işenmez,

Adam, yolun sağına geçmiş, tam işeye - cekken oğlu yine atılmış,

-Aman baba, dur! O yanda falan evliyanın türbesi vardır, çarpılırsın.

Adamcağız doğaya dönmüşse de, oğlu bağırmış.

-Aman, ne yapıyorsun baba, güneşe karşı işemek katiyen câiz değildir...

Ne yana, ne yöne, dönse, oğlu bir bahane bulup adamcağızı işetmiyor. O kadar sıkışmış ki, sonunda yere sırt üstü yatıp işemiş ama, üstü başı da ıslanmış, Adam ıslak kafasını kurularken,

-Senin gibisini medreseye gönderen ahmak, işte böyle kendi tepesine eder, demiş.

Gazipaşa(Antalya) Öğretmen M. Fahri Oğuz yazıyor:

134 ŞÜKÜR

Gazipaşa ilçesinin, İnceağrı köyünden Abdurrahman Ağa'ya (1852 1937) günümüzün Nasrettin Hocası denilirdi.

Abdurrahman Ağa, karısının her gün fasulye pişirmesinden bıkmış, bağırmış:

-Yine mi fasul - ye be! Altı ay tazesi, al-

ti ay kurusu... Bıktım, artık!

Karısı,

-Onu da bulamayanlar var, şükret! deyince Abdurrahman Ağa,

-Asıl onu bulamayanlar şükretsin! demiş.

■

135 VEKİL

Abdurrahman Ağa tarlasını bir ortakçıya verir, ama dalavereci olan ortakçıdan payına hiç bir ürün alamazmış. Bir gün iyice kızmış, hakkını istemek, alamazsa da bağırıp çağırmak, olmazsa ortakçılıktan çıkarmak için adamın yanına varmış. Gelgelelim ortakçı öyle yakınmış, sızlanmış ki, onun yalancı olduğunu bildiği halde sesini çıkaramadan düşmüş yola. Geceyi yol üstündeki bir başka köyde bir tanıdığının evinde geçirmiş. Ev sahibi,

-Neden suratın asık? diye sormuş.

O da,

-Ortakçım olacak herif yüzünden... Üstelik yüzümün yumuşaklığından ona bir şey de diyemedim... demiş.

-Ortakçın sana ne yaptı?

Abdurrahman Ağa,

-Sen, demiş, beş dakika benim ortakçının vekili olur musun?

-Seni memnun edecekse peki, olurum...

Abdurrahman Ağa, açmış ağzını yummuş gözünü... Ver yansın, sövüp sayıp içini boşaltırken, ağır sövgülere dayanamayan adam,

-Yooo, demiş, yeter yahu... O kadar da değil artık...

Abdurrahman Ağa,

-Gördün mü şimdi benim ortağın ne kötü herif olduğunu, demiş, onun vekili olmaya beş dakika bile dayanamadın.

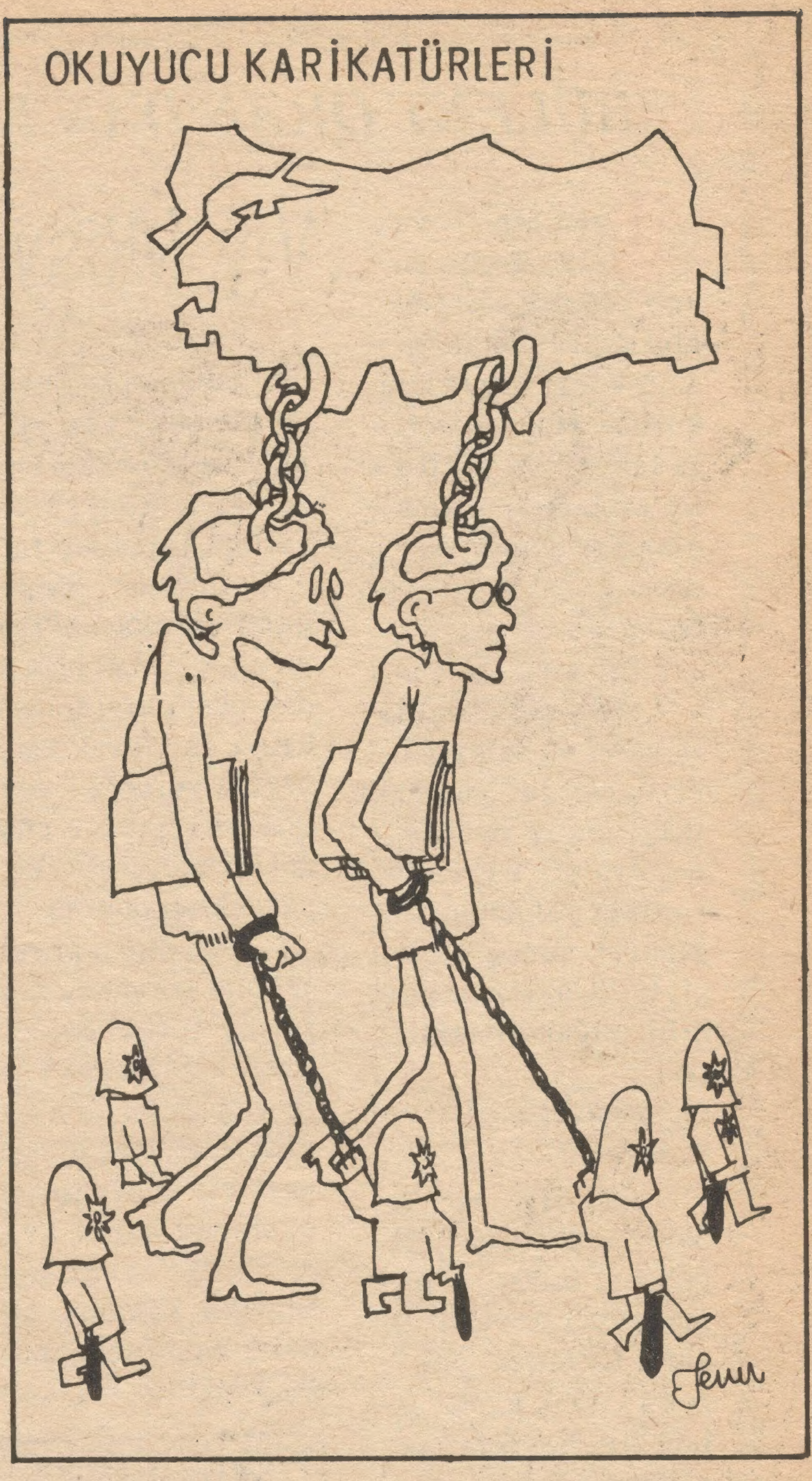

BÜLENT ORAN'DAN BİR HİKÂYE:

Vıy Mösyö

Uzun bir boyu, alıkça bir suratı olduğu, elbiselerini de Bitpazarı'n - daki kaçak Amerikan hurdalarından seçti - ği için bütün yerli a - ile kızları onu Ame - rikalı sanarak cö - mertçe bağışlarda bulunuyorlardı.

Bir tanesi:

-Hey darling, dis is cami of Süleyma - niye.. Ay lav yu veri maç, demiş ve Süleymaniye'nin sağ minaresinin gölgesine sığınarak verdiği bilgiyle dudaklarına karşılık sigara istemişti.

Sigarası olsa kendi içecekti.

Edindiği tecrü - belerle Türkiye' de yabancı turist ol - maktansa Avrupa'da yerli turistlik yap - manın daha kârlı olacağını hesaplamıştı. Çünkü burada yapacak hiç bir işi kalmamış, aile mezarlığı yükünü alıp mirası yenecek son amcanın bile kemikleri çürümüş, intihar etmek, bir partiye girmek veya jigololuk etmekten başka bütün kolay geçim yolları kapanmıştı.

İntiharı tatsız, parti dalkavukluğunu ağır bulduğun - dan çürük dişlerine en uygun iş olarak kadın parası yemeği seç - miş, karnını bir müddet bu meslekte do - yurduktan sonra:

-Kadın parası mideyi bozmaz, diye tavsiyelerde bulun - mağa başlamıştı. Fazla yememek ve üze - rine karbonat içmek şartiyle dünyanın en besleyici gıdasıdır.

Bakır çalığı zeytinyağlı, kokmuş bir balık nasıl dokunur - sa, geçkince bir kadın aynı tesiri yapmış.

-Ya beni alır - sın ya da paracıkla - rımı tükettiğin için seni mahkemeye ve - ririm, tehdidini savurmuştu.

Bu tehdit ve sokak dilberlerinin kendini Amerikalı ola - rak yutmamağa başlamaları da ondaki seyahat fikrini des - teklemişlerdi.

Kıyıda köşede kalmış birkaç enayiden karaborsa mal temi - ni yalanıyla dolan - dırdığı yol parasını cebine yerleştirip, sakal uzatma ve pasaport işlerini tamam - layınca o da bir gün vapurun güvertesin - de rıhtımdaki dalgın tazelere mendil, sallama fırsatını bul - muştu.

Paris'e varan her seyyah gibi Ey-

SAĞLIĞINA !

Ünlü ressam Utrillo, şöföre.

-Sağlığıma bir bardak şarap içer - siniz ! diye bahşiş verince şöför,

-Efendim, der, o kadar hasta gö - rünüyorsunuz ki, sağlığınız için bir bardak şarap yetmeyecek !

-Her sene açığını kapamak için borca gi - ren bir milletin üç dörtyüz bin lirasını,üç, dört kişinin taksim etmesi hangi sayfada yazılı,onu arıyorum !..

fel'in dibinde bir fotoğrafını çektirmiş.. Fransızca'da altmış dokuza kadar saymasını öğrenmiş ve bütçesinin darlığına rağmen yabancı milyonerlerin, tahtını kaybeden kralların ve uluslararası hırsızların gittikleri Hotelde la Ville'e yerleşmişti.

Servetini, zengin bir adamın servetiyle birleştirerek ekonomik bir evlenme hayali kuran orta yaşlı bir dul, otel defterine "Prens İdris Rahmani" adını yazan bu sakallı genci gözüne kestirerek lâzım gelen stratejik tedbirleri almış ve ilk iş olarak da kalçalarının çimdiklenmesine ses çıkartmayan oda hizmetçisinin ayağını kaydırıp ortaya kendi kalçalarını koymuştu. Zaten Prens sıfatı bütün Avrupa kadınlarının kalçalarını açan bir maymuncuk gibidir. İdris Fransız dilinde palavra kesmekten aciz olduğu için her lisanda konuşmasını bilen ellerine baş vurmuş, parmaklarını ateşli dulun yasak bölgelerinde dolaştırdıktan sonra altı milletin ağzıyla:

-Sizi seviyorum, demişti.

Dememiş olsaydı bile kadın nikâh dairesine onunla gitmeğe karar vermişti bile. Ona albümlerini geyik avında boynuzları ağaca takılarak ölen rahmetli kocası Kont de Michaut' nun ve malikânesinin resimleriyle çek defterini göstermişti. Ateşi kadar hesabı da kuvvetli olan bu dula gösterdiği şeyler kâfi gelmeyince son koz olarak çantasındaki Selimiye Kışlası' nın resmini çıkararak:

-İşte benim şatom, demişti.

Kadın, rahmetli Kontun malîkânesinden daha büyük olan bu binayı görünce etli dudaklarını uzatarak:

-Mais oui, cevabını vermişti.

Ve bu evet de Prens İdris'in istikbalini kurtarmıştı

AZİZ NESİN' den

taşlama

ATA ET, İTE OT VERME

Yükünü taşı ömür boyunca,
Bekle yetişsin baharda yonca,
Eşek eşektir verilmez gonca,
Yeter eşşeğe yonca bir demet,
İte ot verip, ata verme et!

Dünyada pek az var yiğit kişi,
Saygıya lâyık değil her kişi,
Isıracak it göstermez dişi,
Palavracıyı sanıp bir kıymet,
İte ot verip ata verme et!

Dıştan okunmaz insanın içi,
Koyun yerine konulmaz keçi,
Aslana köpek gider mi elçi,
Kendini sanır bulunmaz nimet,
İte ot verip, ata verme et!

Değersizlere verme sen değer,
Eşeğe semer, vur ata eğer.
Kim eşek diye semeri döğer,
Kaç ondan, çünkü, işe vurur ket,
İte ot verip, ata verme et!

Çiğ süt emmiştir insan evlâdı,
Konuşur sandın ama havladı,
Kendi cinsini yedi, avladı,
Şeytana bile okutur rahmet,
İte ot verip, ata verme et!

Yüzverme öyle her bir Ali'ye,
Yüzbulup yapar gelir halıya,
Saygı görmemiş, döner deliye,
Lâyık değilse etme merhamet,
İte ot verip, ata verme et!

Sakın aldanıp para sesine,
Kula kul olma pisipisine,
Akan tarihin gitme tersine,
Yalana hayır, doğruya evet,
İte ot verip, ata verme et!

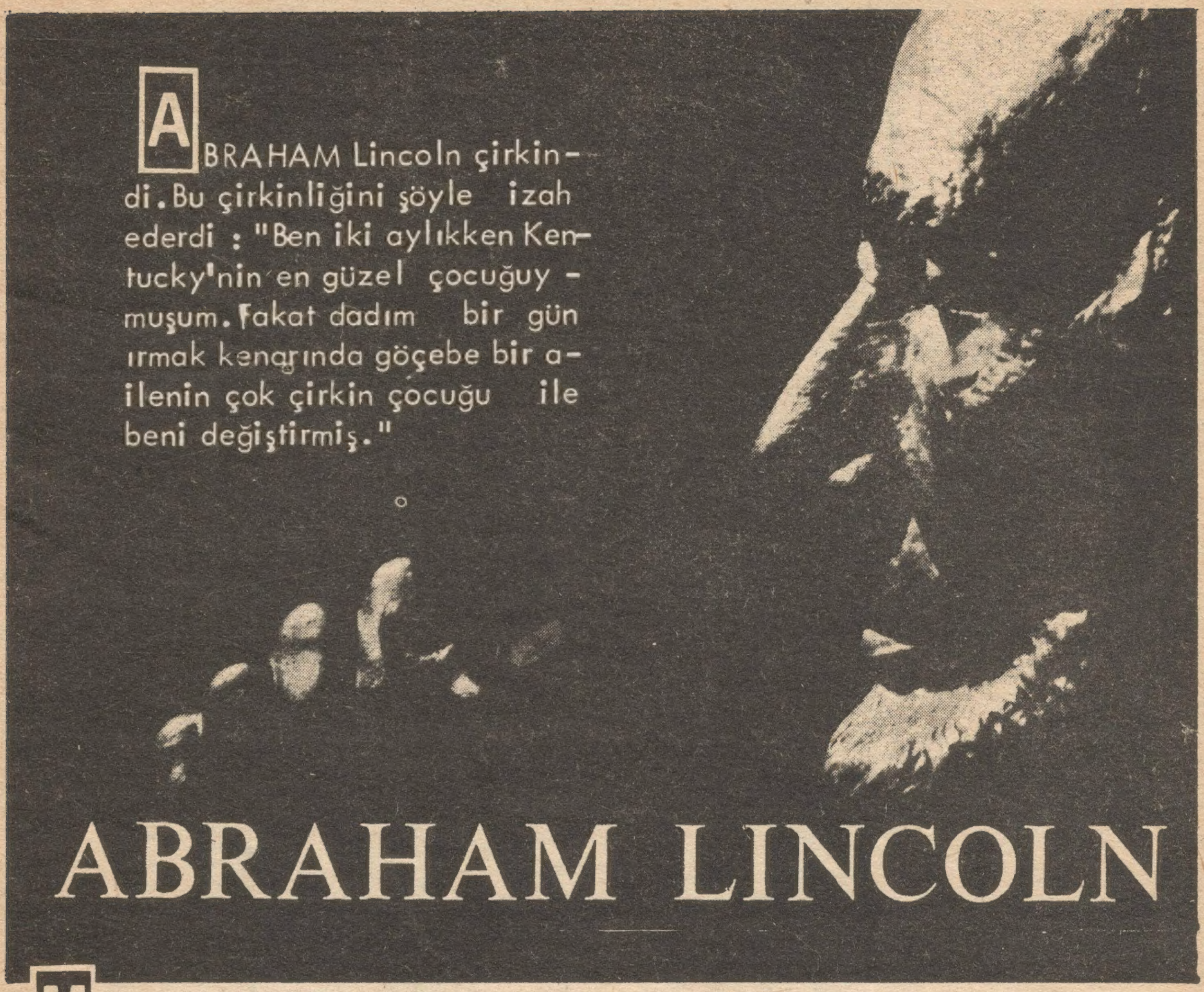

ABRAHAM Lincoln çirkindi. Bu çirkinliğini şöyle izah ederdi : "Ben iki aylıkken Kentucky'nin en güzel çocuğuymuşum. Fakat dadım bir gün ırmak kenarında göçebe bir ailenin çok çirkin çocuğu ile beni değiştirmiş."

ABRAHAM LINCOLN

Müteveffa amcam dünyanın en kibar adamıymış. Mississippi üzerinde bir nehir gemisinde seyahat ederken gemi batmaya başlamış. Suya düşen amcam, başını sudan çıkarmış, şapkasıyla güvertedekileri selâmlayarak "Bayanlar, baylar lütfen beni mazur görün" demiş ve batmış.

"Çok korkmuştum, ama korktuğum başıma gelmedi" dedi. Arkadaşı hayretle "Niçin korkmuştunuz" diye sordu. Lincon önce kısa boylu şişman karısı Mary'ye sonra kendisinin dev vücuduna bakarak: "Çocuğun bir bacağının Mary'ye bir bacağının da bana benzeyeceğinden korkmuştum." dedi.

Lincoln, ilk oğlu Robert Todd dünyaya geldiği zaman bir arkadaşına

Lincoln İngilizleri kızdırmaktan büyük zevk duyardı. Birgün karşılaştığı bir kızılderiliye "John Bill dedi, İngiliz dominyonlarının üzerinde hiç güneş batmadığını ve bunun ne demek olduğunu biliyor musun?"

"Pek tabiî biliyorum dedi kızılderili, Tanrı onlara karanlıkta itimat edemiyor da ondan."

-Yahu milletvekili olduk ama
epeyce de yorulduk.
-Merak etme, bundan sonrası rahat.